

Hasan AYDIN ve Mehmet Taki YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Öğr. Gör.
OMU Sinop Eğitim Fakültesi

**METAFİZİK ÇAĞINA DÖNÜLÜRKEN MODERN BİLİME YÖNELİK
POSTMODERN ELEŞTİRİLER ve FELSEFİ DEĞERİ**

Kapitalizm ve bilim: Bilim, sınıflı toplumlarda mevcut üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesine nasıl hizmet etmektedir? Bilimcinin bu süreçteki konumu nasıl şekillenmiştir?

İnsan evrende ve doğada olup biteni merak etmiş, onu öteden beri çeşitli yöntemlerle ve dayanaklarla anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. Geçmişten günümüze bu anlama ve açıklama çabalarının üç önemli nedeni vardır; bunlardan birincisi korku, ikincisi, merak, üçüncüsü ise doğayı denetim altına almak.

İnsan evrendeki ve doğadaki işleyişi anlamaya ve açıklamaya yönelik yöntem ve dayanakları değişik dönemlerde çeşitlilik göstermiştir. Diğer bir deyişle anlama ve açıklama yöntemleri sosyo-kültürel koşullara ve üretim biçimindeki dönüşümlere bağlı olarak evrimleşmiştir. İlkel dönemde doğa olaylarına karşı somut tanrılar (totemler) yaratıp, yarattığı tanrıyı dayanak alıp evreni açıklarken, daha sonra soyutlaştırdığı tanrı ve onun kutsal kitabı ve onlarda ortaya konan mitoslarla evrende ve doğada olup bitenler hakkındaki soruları yanıtlamıştır. Bütün yanıtlar kutsal kitaplardaydı. Daha sonra düşünüş biçimi yavaş yavaş nesnel kavrayışa doğru bir evrimleşmeye başladı. Bu düşüncenin ön örneklerini Eski Yunanda bulmak olasıdır. Özellikle, Rönesans ve Aydınlanmayla birlikte Metafizik ile materyalist düşüncenin karşılaştığı dönemde nesnellik galip gelmiş ve özellikle 19. yüzyıl ve sonrasında pozitivism öne çıkmıştır. 16. yüzyıldan 20 yüzyılın son çeyreğine kadar modern bilimin egemenliği sürerken karşısına bir yöntem olmamakla birlikte 20. yüzyılın ikinci yarısında, modernizme, onun getirdiği değerlere ve bir yönüyle de pozitivism eleştirel açıdan yaklaşan postmodernizm hareketi ortaya çıkartılmıştır.

Neoliberal ve küresel politikaların cinayetler çağında, Postmodernizm niçin ileri sürülmüş ve bu toplumun yeniden üretilmesinde kimin işine yaramaktadır?

Nesnellik iddiasındaki modern bilim bütünü anlama, parçayı bütünle ilişkilendirme, genelleme, olaylar ve olgular arasında ilişkisiz gibi görünen öğeler arasında bağları kurma çabasıdır. Öznelliğe vurgusuyla ön plana çıkararak ve modern-nesnelci-evrenselci bilimi eleştirmeye ve yadsımaya yönelik Postmodernizm ise modern bilimin bütünlemeye çalıştığı her şeyi parçalamayı, bölmeyi, koparmayı, bağları çözmeyi bir yöntem olarak dayatmaktadır. Dayatmaktadır; çünkü bir yönüyle küreselleştirmeyi hedeflediği yeryüzünü başka türlü biçimlendiremez. K.Marks'ın deyişiyle üretim araçlarını elinde bulunduranlar zihinsel biçimlendirme araçlarını da ellerinde bulundurarak bunu yapabilmektedirler.

Üretim ilişkisi hem toplumsal ilişkilerin hem de tarihin belirleyicisi konumundadır. Toplumsal ilişkiler neye göre ve nasıl şekillenecek? Bireyler evreni, doğayı, yaşamı, olayları, olguları, nasıl açıklamalıdır? Bunu kim, neden ve nasıl belirleyecek? Toplum, üretim ilişkilerine uygun şekillendirilirken bilim bu şekillendirmenin neresinde yer alacaktır?

Bu bildiride bu sorulara diyalektik materyalizmin karşısına konumlandırılan postmodernizmin tarihsel süreç içerisinde gelişimi, modern bilimle olan kavgası ve kapitalist üretim ilişkilerinde toplumun yeniden üretilmesindeki rolü tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: metafizik, modernizm, postmodernizm, felsefi değer, diyalektik materyalizm, üretim ilişkileri, pozitivism.